

Statoil går ut - skal staten følge med?

Hans Henrik Ramm

Ramm Kommunikasjon
Samfunnsøkonomenes Høstkonferanse
Oslo 17. september 2009

Statoil må vokse ute

- **Ingen nødvendighet at aktivitetene i Norge faller**
Politisk spørsmål om ressursene skal utnytted
- **Politisk usikkerhet er likevel blant årsakene til at Statoil ønsker å vokse ute**
- **Uansett en naturlig ambisjon for et stort oljeselskap**
Risikospredning, kompetanseutvikling, humankapital
- **Helt nødvendig for Norge at mangfoldet økes på norsk sokkel etter fusjonen**
Kappestrid, leverandører, letemangfold, m m
- **Statoil må flytte mer av ressursbruken ut**
- **Overlate mindre strategiske posisjoner til andre**

Skal staten følge med?

Skal staten følge med?

- Det er lett å trekke frem motforestillingene:
- Generelt ingen statsoppgave å drive næring ute
- Øker risikoeksponeringen på det området Norge har investert mye i fra før
- Staten som eier kan ikke regne med å få noen særlig andel av grunnrenten ute

Tror vi det, kan Norge like gjerne investere fritt i andre selskaper

- Som eier kan staten oppfattes som ansvarlig for selskapets virksomhet

Mistanker om kobling mot utenriks- og bistandspolitikken

- Kryssende myndighetsutøvelse når Norge blander forvaltningsrollen med eierskapet

Ex oljesand i Canada

- Neppe noen fordel ute for Statoil å ha staten som stor eier

Hva gjør vi med det?

- **Oppdeling av selskapet er ingen løsning**
Bryter med hele hensikten
Konserverer dominansen i Norge
- **Selv utskillelse av datterselskap reduserer ikke ulempene i særlig grad; ulike former for j/v hovedregelen ute uansett**
- **Må takle hovedspørsmålet om statens eierandel i Statoil-konsernet**
- **Eierandelen må holdes opp mot begrunnelsene for statens eierskap sett i lys av økende utenlandsandel**

Kontroll med ressursene

- Det er vanlig å si at staten bør eie mye i selskaper som forvalter naturressurser
- Det er i alle fall en feilslutning
- Staten er i utgangspunktet eier av selve ressursene uansett
- Grunnrenten bør innkasseres mest mulig gjennom skattesystemet og SDØE
- Kun marginal del av statens inntekter fra utbytte uansett
- Statlig eierskap mindre viktig ved økende utenlandsandel uansett

Forankring av kompetanse

- Ønskelig at store og viktige kompetansemiljøer har forankring i Norge
- Parallelt argument om at de bør ha norsk kultur (transparens, politisk mangfold, arbeidsliv, nordisk modell, industrielle nettverk, hjelpe industrien ut)
- Forskning viser som hovedregel at eierskap ikke er den avgjørende faktoren, derimot klyngeeffekter m m
- Argumentet kan imidlertid ikke avvises så lenge det finnes mulige sterke oppkjøpere med svak kommersiell orientering (russiske røverbaroner osv)
- Likevel tilstrekkelig med 1/3 eierskap
- Aker-saken viste at vi burde ha bedre typer ankerfeste enn statlig eierskap
- Argumentet svekkes hvis vi kan øke mangfoldet på NCS etter som Statoil vokser ute

Avsetningsinstruksen for gass

- Statoil er pålagt å markedsføre olje og gass fra SDØE-andelene med hjemmel i vedtektene
- Spiller liten rolle for olje, men er i dag viktig for gass
- Europeiske gassmarkeder fortsatt ikke tilstrekkelig frie og transparente til å gi oljeskattemyndighetene sammenligningsgrunnlag i markedet for å hindre skattelekkasje
- Markedsmakt del av begrunnelsen, men neppe særlig viktig (jfr at EU ikke hadde noe mot fusjonen)
- Antatt at 50% statlig eierskap er nødvendig for EU-aksept av Statoil og Petoro som konsern
- Tenkbart å utvikle Petoro, men langt frem
- Må trolig avvente bedre europeiske markeder for å gå under 50%.
- Påvirkes ikke av utenlandsvirksomheten isolert sett

National champion?

- Særlig Arbeiderpartiets entusiasme for fusjonen lå tydelig nær en tankegang om "national champions".
- Innebærer et *positivt* ønske om å koble utenrikspolitikk med store nasjonale selskapers forretningsvirksomhet (Shtokman)
- Men betyr altså økt risiko for at staten blir ansvarlig for hva selskapet gjør – og hvor
- Konseptet stort sett slaktet av forskning.
- Selskapets interesser krysser den norske statens jo mer aktivitet det har ute

Styringsønsker

- Mange på venstresiden ønsker stort statlig eierskap for å styre selskapet
- Statoil som instrument i prinsippet tilbaketilagt stadium ved Statoil-reformen i 1985 og enda klarere ved delprivatiseringen i 2001
- Ingen har påvist noe styringsbehov som ikke kan ivaretas gjennom lover, regler og konsesjonsbetingelser - med mindre det er et selvstendig poeng at statselskaper skal ha andre rammebetingelser
- Men nye ønsker dukker opp, nå om å bruke Statoil spesielt til å utvikle fornybar energi
- Aktiv statsinnblanding større hindring jo mer selskapet arbeidet ute.

Generelle ulemper ved statlig eierskap

- De fleste kjent fra politisk debatt og forskning
- Et viktig forhold som tidligere er gitt liten oppmerksomhet ble belyst av Aker-saken:

** Hvis staten tolker Grunnlovens krav om å våke over statens eiendommer utvidende, må den påse at selskapets investeringer svarer til statens risikokrav*

** Kommersielle selskaper har andre krav til risiko og må ha det*

** Staten er i sin vurdering avhengig av eksterne verdi- og risikovurderinger som er annerledes enn de interne*

** Staten kan ikke skaffe seg intern kunnskap eller delta i interne beslutninger uten å komme i konflikt med statsrådets konstitusjonelle ansvar og selskapenes behov for beskyttelse av proprietær kunnskap*

** Momentet er av særlig betydning ved satsing på ny teknologi med svært ulik ekstern/intern verdivurdering*

** Økende betydning for et Statoil som vokser ute.*

Mangfold

- **Gjenopprettelse av mangfoldet et viktig mål**
- **Hovedvirkemiddel må være en strategi for raskere Statoil-vekst ute og reduksjon hjemme**
- **Må passe med Statoils egne mål og interesser**
- **En viktig hindring for ekspansjon ute er at hovedeieren ikke er fleksibel mht eierandel**
- **M&A vanskeliggjøres sterkt når hovedeieren ikke vil la seg utvanne**
- **Gjelder særlig i oljebransjen fordi verdien på ressurser i bakken er mindre i Norge enn f ex GoM (3:1) og UK (2:1), kombinert med markedets fokus på reserver/produksjon**
- **Hvis staten vil være en god eier, må den være villig til både å skyte inn kapital (midlertidig) og å la seg utvanne**

Konklusjon

- **Vi kan ikke unngå statlig eierskap helt før**
 - 1) **Europeiske gassmarkeder er transparente eller Petoro er utviklet til å ivareta salg av SDØE-gass (50%)**
 - 2) **Vi har utviklet bedre systemer for nasjonal forankring (34%)**
- **Et bedre petroleumsskattesystem en fordel, men ikke avgjørende (gir staten i dag litt for lite grunnrente under høye oljepriser og fra store/enkle felt, ellers omvendt)**
- **Argumentene for høy og fast statlig eierandel svake fra før, svekkes etter som Statoil øker ute**
- **Første skritt er å innføre fleksibilitet og tillate eierandelen å variere etter kommersielle behov**
- **Mål å komme ned mot 50%, senere 34%, til sist null**